

Т.М. Чернишова, к.б.н., доц.
Поліський національний університет,
В.В. Четвертак, заст. генер. дир. з наук. роботи
Національний музей космонавтики ім. С. П. Корольова,
Д.Волощук, студ., III курс, гр. Тур-19-2
ф-т економіки та менеджменту,
Поліський національний університет

ІННОВАЦІЙНІ СПОСОБИ І ФОРМИ ЕКСКУРСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В МУЗЕЯХ (НА ПРИКЛАДІ НАЦІОНАЛЬНОГО МУЗЕЮ КОСМОНАВТИКИ ІМ. С.П. КОРОЛЬОВА)

Зростаюча роль музеїв у суспільстві, їхня привабливість як своєрідних туристичних магнітів у світі ставить багато питань перед сучасними музейними закладами в Україні. Подорожі з метою відвідання музеїв є однією з найпоширеніших мотивацій у виборі туристичного продукту. Урізноманітнення пропозицій, з одного боку, й широке коло потреб туриста, з іншого, диверсифікує туристичний ринок, формує можливості для розвитку окремих спеціалізованих видів і підвидів туризму. Саме до останніх і відноситься музейний туризм як різновид культурно-пізнавального, де мотивацією туриста є відвідування музеїв, ознайомлення з музейними колекціями. На жаль, практика показує: попри те, що у багатьох країнах музейний туризм уже успішно працює, українські музеї, які, здавалося б, ідеально вписуються у схему розвитку туристичної привабливості територій, де вони розташовані, доволі часто залишаються обділені увагою цієї категорії відвідувачів. Причин тут декілька: і прогалини у законодавчому полі, яке все більше потрібно пристосовувати до умов ринкової економіки, і складнощі, які виникають при спробах пристосування самих музеїв до змін та вимог сучасного суспільства.

Проте впродовж останніх років під впливом економічних, соціальних і культурних змін українські музеї зазнали настільки швидкої трансформації, що багато видів діяльності, раніше чужих для музеїв, стали для них звичними. Варто відмітити значний прогрес у розвитку музейної справи в Україні, пов'язаний з втіленням практик, націлених на залучення більш широкої аудиторії відвідувачів, їх якісного обслуговування та зацікавлення. Музеї, у яких практикуються нудні екскурсії, різного роду заборони та обмеження, поступово відходять у минуле. Натомість у багатьох населених пунктах нашої країни з'являються музеї нової формації, що тепер є інтерактивними майданчиками, де експонати можна чіпати, пересувати, вивчати, слухати, де може бути кавова точка та сувенірна крамничка, де є окремі пристосовані простори для різних категорій відвідувачів та інші «удосконалення», які понад 20 років є нормальним явищем у музеях за кордоном.

Як зазначає експерт з питань туризму і країнознавства Ігор Винниченко у своїй публікації «Чи є майбутнє у музейного туризму»: «Одне зі стратегічних завдань – розвиток музею як своєрідної туристської фірми. Однак туризм тоді стає для музеїв чимось більшим. Музей, що працює в сфері туризму, це музей, який змінив своє ставлення до людей, музей, готовий пристосовуватися до побажань інших ...» (Ігор Винниченко «Чи є майбутнє у музейного туризму» <https://www.epravda.com.ua/columns/2012/05/14/323459/>).

Отже, вимоги часу та швидкий розвиток та впровадження новітніх інформаційних технологій практично в усі сфери людського життя спонукають й музейні установи якісно змінювати свою діяльність, перетворюватись із місця збереження артефактів на середовище, де є можливими взаємодія, певна гра чи то експеримент. Але чи готові музеї включатися у конкурентну боротьбу за туриста і яка від того користь самим музеям?

У даній роботі на прикладі досвіду роботи Національного музею космонавтики ім. С. П. Корольова, м. Житомир, з екскурсійними групами із застосуванням новітніх інтерактивних практик зосереджено увагу на музеї не лише як на джерелі інформації та навчання, але як на закладі, який став туристичним магнітом області і має великий потенціал розвитку у цьому напрямку.

Починаючи з 2017 року музей активно почав впроваджувати нові підходи у роботі з відвідувачами. Так поступово у музеї почав з'являтися інтерактив, який передбачав наявність зворотного зв'язку між музейними працівниками й відвідувачами. Інтерактивність діяльності музею проявилася у диференційованому підході до різних категорій відвідувачів, впровадженні в традиційну екскурсію ігрових та театралізованих елементів, можливості безпосереднього доступу до експонатів.

Першою такою спробою стала ретро-екскурсія з елементами історичної реконструкції у Меморіальному будинку-музеї академіка С. П. Корольова, коли замість звичайної розповіді про біографію Головного конструктора відвідувач отримав змогу зануритись в атмосферу подій, про які йшла мова. Цьому сприяло використання спеціальної техніки, аудіо та відео під час ретро-екскурсії, костюми екскурсоводів, архівні матеріали, які вдалося таким чином «оживити», зробити більш доступними та зрозумілими.

Наступним нововведенням став робот-екскурсовод, який з'явився у 2018 році. Робот Меканоїд, який на сьогодні працює у музеї, фактично є високотехнологічним конструктором, який не тільки відмінно комунікує з дітьми, але й допомагає їм розвивати дрібну моторику рук. Це готова розробка, яку придбав і «доточив» під свої потреби музей. Робот не просто повторює набір запрограмованих фраз, але й може спілкуватися з дітьми на рівних, жартує і виконує команди. Творці зробили його приблизно одного зросту з дитячою аудиторією – 1,2 метра.

У музеї також можна замовити інтерактивну екскурсію на зорельоті «Еней». Зореліт – це по своїй суті симулятор космічного корабля, за допомогою якого можна засвоїти елементарні навички управління літальним апаратом. Створювали його справжні знавці своєї справи, які будували раніше подібні тренажери для підготовки професійних авіапілотів.